

Handboek: Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland

Kaderdocumenten:

Bestuursopdracht participatie

Beleidslijn participatie leefomgeving

Werkwijze participatie (30-11-2021)

Projectopdracht/ projectcontract versie 2.2

Visiedocument ruimte

Afwegingskader inwoner centraal

Voorstel voor eindproduct:

Handboek

Beleidsdocument

Digitaal handboek als naslagwerk op Roemte, dat kan worden bijgewerkt bij ontwikkelingen.

Doelgroep:

Team communicatie

Alle collega's die interesse hebben

Inhoudsopgave

Over het handboek Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland.....	3
Wat is Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?	3
Welke eerste stappen horen bij Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?	5
Wie gaan Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?	7
Waarom moet ik Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?	7
Wanneer moet ik Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?	7
Hoe ziet de organisatie van Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland eruit?	8
Team communicatie.....	8
Breed participatieoverleg (BPO)	11
Borging in ons werkproces.....	12
Bijlage 1: Vervolgstappen inwonersparticipatie	14
Bijlage 2: Vervolgstappen overheidsparticipatie	16
Bijlage 3: Vervolgstappen co-creatie (of samendoen)	17
Bijlage 4: Vervolgstappen bij geen participatie.....	18
Bijlage 5: Proces bij initiatieven die afwijken van het omgevingsplan	19
Bijlage 6: Begrippenlijst	21
Bijlage 7: Gereedschapskist met instrumenten voor Meedenken, Meepraten of Meemaken.....	22
Bijlage 8: Keuzehulp bij inzet van instrumenten voor Meedenken, Meepraten of Meemaken	23
Bijlage 9: Handleiding digitale middelen.....	32

Over het handboek Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland

Dit handboek is een inhoudelijk naslagwerk in het bijzonder bedoeld voor de adviseurs van team communicatie. Het laat zien wat je moet doen om te komen tot een goed participatietraject. Maar ook waarom, wanneer en met wie. De bedoeling is om participatie simpel, navolgbaar en logisch onderdeel te maken van onze dagelijkse werkzaamheden. Omdat de term participatie al gevoelig is voor interpretatieverschillen spreken we over Meedenken, Meepraten en Meemaken. Dat laat meteen de verschillende niveaus van participatie zien. Welke manier nodig is bij een project is maatwerk en dit handboek helpt je bij dat maatwerk. Het vertelt ook hoe de organisatie van de participatie in elkaar zit. Om ervoor te zorgen dat we allemaal op dezelfde manier komen tot maatwerk voor een Meedenken, Meepraten of Meemaken. Ongeacht welke collega en welke afdeling. Zowel voor het ruimtelijke als voor het sociale domein. Natuurlijk hebben we te maken met specifieke wetten en regels per domein/traject maar die neem je mee in het bepalen van het type participatietraject en zijn dus onderdeel van het maatwerk. Participatie is een logisch onderdeel van de werkzaamheden omdat die namelijk plaatsvinden in de leefomgeving van onze inwoners. Hoe je dat kan doen lees je in dit handboek.

Voordat je verder leest is het goed om te onthouden: De communicatieadviseur helpt bij het inrichten van een participatietraject. Of met het Meedenken, Meepraten en Meemaken in het Hogeland.

Wat is Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?

Meedenken, Meepraten of Meemaken beschrijft de manier waarop anderen actief bij onze initiatieven worden betrokken die past bij de mate van invloed die een ander heeft op ons initiatief en recht doet aan de positie van de ander ten opzichte van het initiatief. Het beschrijft ook hoe anderen ons betrekken bij hun initiatief. Het gaat over de verhouding van gemeente tot inwoners/omgeving. Over invloed en loslaten.

Uitgangspunten

Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland doen we op basis van de volgende uitgangspunten:

- Meedenken, Meepraten en Meemaken doen we transparant, herkenbaar en navolgbaar;
- We zijn initiatiefnemer van én deelnemer aan participatietrajecten;
- We betrekken belanghebbenden aan de voorkant van het proces van besluitvorming over een project of activiteit
- Participatie is een 'vanzelfsprekend' onderdeel van onze werkzaamheden
- We "belasten" onze inwoners niet te veel met participatie, we zorgen voor efficiëntie en effectiviteit.
- De organisatie is zich bewust van nut/noodzaak van goed participeren;
- Beloftes die we maken komen we na, ongeacht wie deze belofte doet.

Navolgbaar, herkenbaar, transparant

De Hogelandster werkwijze voor participatie is navolgbaar, herkenbaar en met transparante afspraken. Daarmee creëren we vertrouwen, betrokkenheid en nabijheid met onze inwoners. Doen we dit goed, dan verbetert daarmee onze besluitvorming. Ook in de ogen van onze inwoners. Zo creëren we draagvlak, slaan we een brug tussen overheid en inwoner en verbeteren we onze dienstverlening.

Zonder oordeel

Als gemeente zijn we vaak specialisten. Toch vragen we onze inwoners, die dat (meestal) niet zijn, om mee te denken, mee te praten of mee te maken. We gaan daarbij niet blanco maar zonder oordeel het gesprek aan met onze inwoners en partners. Als specialist brengen we kennis over een onderwerp mee. Inwoners verwachten ook dat we die kennis inbrengen.

Eerlijk

Inwoners mogen daarbij verwachten dat we eerlijk zijn over wat wij wel of niet kunnen, wat wij willen bereiken en welke ruimte er is voor invloed. Tegelijkertijd geven we in gesprek ook ruimte aan inwoners om eerlijk te zijn wat ze kunnen en willen.

Invloed

Hoeveel invloed hebben inwoners? Dat is maatwerk en verschilt per project en beleidstraject.

- Meedenken - soms kunnen we inwoners alleen maar vragen mee te denken. Hun invloed is dan beperkt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een enquête.
- Meepraten – een andere keer is we meer ruimte voor inwoners en gaan we met ze in gesprek; dat kan fysiek of online, of beide.
- Meemaken – ook zijn we trajecten waar veel ruimte is voor invloed van inwoners: ze maken samen met ons of wij maken samen met hen.

Welke eerste stappen horen bij Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?

Ieder Meedenken, Meepraten en Meemaken -traject begint met dezelfde 4 stappen. Deze stappen zijn voor alle collega's gelijk en zijn de basis van dit handboek.

Voordat je de eerste stap zet: goede voorbereiding is de sleutel tot succes maar ga niet al vanachter 'een scherm' invullen hoe de wereld in elkaar zit. Stel je open en ontvankelijk op. Wees je daarbij bewust van het feit dat ieder project/ initiatief op wat voor manier impact heeft op een omgeving, groot of klein. Betrek je de omgeving op een goede manier, dan levert dit een beter projectresultaat op. Doe je dit niet goed dan heeft dit gevolgen voor het project en eventuele volgende projecten in dezelfde omgeving.

Stap 1: Neem al tijdens het opstellen van het projectcontract/ projectopdracht contact op met je communicatieadviseur. Als je niet weet wie dat is stuur dan een mail naar participatieloket@hethogeland.nl. Dan komt het bij team communicatie terecht.

Stap 2: geef samen met de communicatieadviseur antwoord op de volgende vragen:

1. Bij wie ligt het initiatief voor dit project/beleid/programma?
2. Wie heeft het meeste belang bij dit project/beleid/programma?
3. Hoeveel invloed hebben anderen (inwoners/ omgeving) dan de initiatiefnemer (ook niet een partij die in opdracht werkt van een initiatiefnemer) op dit project/beleid/programma?
4. Welke mate van betrokkenheid (zwaarte van de participatie) sluit het op het eerste gezicht het beste aan bij de mate van invloed van de ander (met name inwoners) Meedenken (licht), Meepraten (middel) of Meemaken (zwaar). Let op! De termen Meedenken, Meepraten en Meemaken staan in dit verband los van vergelijkbare termen in de omgevingsanalyse in stap 4.

Stap 3: Ga met je communicatieadviseur op basis van de antwoorden op de vragen van stap 2 van in gesprek over welke participatievorm er sprake is. Gebruik hiervoor het participatiekwadrant:

1. Inwonersparticipatie

Gemeente neemt het initiatief en betreft de omgeving. Het grootste belang ligt bij de gemeente maar we hebben inwoners nodig voor draagvlak en betere besluitvorming. Inwoners hebben dus invloed op het projectresultaat. Voer stap 4 uit en ga daarna verder bij vervolgstappen inwonersparticipatie (bijlage 1).

2. Overheidsparticipatie

Inwoner(s)/omgeving neemt het initiatief en betreft de gemeente. Het grootste belang ligt bij de inwoners/omgeving maar ze hebben ons nodig voor advies, vergunning, toetsing, akkoord, etc. De overheid heeft invloed op het resultaat. Voer stap 4 uit en ga daarna verder bij vervolgstappen overheidsparticipatie (bijlage 2).

3. Co-creatie (samenwerken)

Er is sprake van een gezamenlijk initiatief. Er is geen verschil in belang en mate van invloed van gemeente en van inwoners/ omgeving. Voer stap 4 uit en ga daarna verder bij vervolgstappen co-creatie (bijlage 3).

4. Geen participatie

Gemeente bepaalt en er is nagenoeg geen ruimte voor invloed van omgeving en inwoners. Het grootste belang ligt overduidelijk bij de gemeente. Er liggen regels, besluiten en afspraken aan ten grondslag die nagenoeg geen ruimte bieden voor invloed van anderen. In dat geval is er geen sprake van participatie of van Meedenken, Meepraten en Meemaken. Voer stap 4 uit en ga daarna verder bij vervolgstappen geen participatie (bijlage 4).

Stap 4: Doe samen een gedegen omgevingsanalyse volgens de methode van de communicatieadviseur (factor C). Dit is in lijn met de algehele werkwijze van de organisatie. Hierbij komt onder andere de doelgroep goed in beeld. Betrek ook: dorpencoördinatoren omdat die weten hoe de betreffende plaats georganiseerd is en wat er speelt, vraag uit bij collega's van RO en van vergunningen, OOV, JZ etc. wat wel en niet kan/mag etc.

Want: Later terugkomen op eerder gedane toezeggingen omdat je van te voren niet eerst intern hebt gekeken of iets kan, is een 'doodzonde'. Een belofte doe je namens een gemeente en niet namens een afdeling.

Wie gaan Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?

De projectleider, programmamanager of beleidsmaker is inhoudelijk (eind)verantwoordelijk voor het participatietraject. De inhoudelijk verantwoordelijke jaagt het project aan, verbindt en zorgt voor een goed en passend resultaat. Dit is hetzelfde als bij ieder ander gemeentelijk project. Maar een projectleider staat er niet alleen voor als het gaat om het participatietraject. De projectleider neemt al in de initiatiefase contact op met een communicatieadviseur. De communicatieadviseur adviseert en ondersteunt de projectleider bij Meedenken, Meepraten of Meemaken in het Hogeland. Samen zorgen ze ervoor dat de voorbereiding goed wordt gedaan, de omgeving goed in kaart wordt gebracht, de juiste vorm wordt bepaald, de participatiebelofte wordt gedaan en wordt nagekomen en het juiste traject wordt doorlopen zodat het succesvol wordt.

Waarom moet ik Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?

Onze inwoner centraal. Naar die belofte werken we toe met elkaar. Daarom willen we onze inwoners betrekken bij onze visies, plannen, beleid en uitvoering. We vragen inwoners mee te denken, mee te praten of mee te maken. En dat doen wij op onze beurt bij ideeën en initiatieven van onze inwoners. Daarmee creëren we vertrouwen, betrokkenheid en nabijheid bij onze inwoners voor onze besluitvorming. Doen we dit goed, dan verbeteren daarmee onze besluitvorming, projecten, plannen, beleid en uitvoering. Ook in de ogen van onze inwoners. Zo verkleinen we de afstand tussen gemeente en inwoner. Zij-aan-zij verbeteren we de leefomgeving van inwoners en ook hoe we als gemeente (tijdelijke) steun bieden aan wie dat nodig heeft. We maken tenslotte beter gebruik van de kennis en kunde van onze inwoners. Zij kennen hun eigen leefomgeving het beste en geven onze waardevolle terugkoppeling op de kwaliteit van onze dienstverlening. Meedenken, Meepraten of Meemaken goed inrichten kost tijd en vergt aandacht. Elk traject is maatwerk. Welke ruimte is er? Wie mag Meedenken, Meepraten of Meemaken? Wat kunnen en durven we uit handen te geven? Maar richt je Meedenken, Meepraten of Meemaken goed in, dan bespaar je tijd en geld. Door inwoners te betrekken, kweek je begrip, draagvlak en eigenaarschap. Bij inwoners voor wat de gemeente doet. En bij de gemeente voor wat inwoners willen.

Wanneer moet ik Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?

Het korte antwoord is: altijd. Het lange antwoord: Het is een onderdeel van onze manier van werken. Bij ieder project of programma maak je een afweging of en in welke vorm participatie gepast is. We denken dus altijd aan het betrekken van onze inwoners, dat zit in ons DNA.

De manier waarop we dat doen is afhankelijk van veel factoren. Die te maken hebben met het doel, doelgroep, omgeving, relevante wet- en regelgeving, belangen en welke ruimte er nog is voor invloed van anderen. Kortom: dat is altijd maatwerk. Je communicatieadviseur kan je helpen met deze analyse om te bepalen of en hoe er het beste meegedacht, meegesproken en meegemaakt kan worden.

Hoe ziet de organisatie van Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland eruit?

Tot nu toe is Meedenken, Meemaken en Meepraten nog vrij theoretisch en abstract. Het is makkelijk gezegd dat we dit allemaal en altijd moeten doen. Dat komt er ook nog bij en we moeten al zoveel. Meedenken, Meepraten en Meemaken vraagt echt iets van iedere medewerker van gemeente Het Hogeland maar het verplicht de organisatie om de mogelijkheid te bieden om participatief te kunnen zijn. De organisatorische basis moet op orde zijn zodat alle collega's onze inwoners een plek kunnen geven die recht doet aan hun positie bij onze besluitvorming en uitvoering ervan. Sleutelementen om dit tot een succes te maken zijn eenvoud en logica. Meedenken, Meepraten en Meemaken sluit aan bij de werkwijze van Het Hogeland, is onderdeel van het projectmatig werken en is geborgd in onze huidige processen. Toch moeten er een aantal organisatorische zaken worden ingericht. Te beginnen bij team communicatie.

Team communicatie

Team communicatie is de plek met kennis en specialisme over participatief werken. Het is een adviserend team waar collega's met een inhoudelijke verantwoordelijkheid terecht kunnen voor hulp bij het opzetten van een participatietraject. Of eigenlijk al eerder: bij het bepalen of er überhaupt een traject moet worden opgezet. Goede voorbereiding is essentieel. Ken de omgeving (plek, mensen, belangen, wensen, knelpunten, etc.) goed zodat je een gepaste belofte maakt, het juiste traject inzet en resultaat met draagvlak bereikt.

Deze omgevingsanalyse is niet specifiek voor een participatietraject. Dit is ook noodzakelijk voor een communicatiestrategie bij een project of besluitvorming. Bij ieder project is een communicatieadviseur aangesloten die omgevingsgericht te werk gaat door middel van een factor-C analyse. Die informatie is een goede basis om ook een participatietraject op te baseren. Daarom ligt het in lijn met de huidige werkwijze dat team communicatie ondersteunt bij participatietrajecten. Er wordt hiermee gebruik gemaakt van de lijntjes die er al liggen, er hoeft geen 'extra' analyse te worden gemaakt en de communicatiecollega's zijn bij uitstek omgevingsgericht. De teamcoach van team communicatie is de daarmee de eigenaar in de lijnorganisatie.

Wat doet het team communicatie op het gebied van participatie?

De taken van team communicatie op het gebied van participatie zijn grofweg onder te verdelen in vier categorieën.

1. Adviseren/ faciliteren/ begeleiden van participatie bij projecten

Meedenken, Meepraten en Meemaken is onderdeel van het reguliere werkproces van gemeente Het Hogeland. De communicatieadviseur adviseert projectleiders hierbij. Ze doen in hun rol als communicatieadviseur een omgevingsanalyse samen met de projectleider aan het prille begin van een project. Deze omgevingsanalyse is ook de basis voor het ontwerpen van het participatietraject voor het project. Voor de vorm, het type (Meedenken, Meepraten of Meemaken), de belofte, het instrument en de opvolging. Verder begeleiden/ adviseren/ondersteunen ze de projectleider tijdens de

verder ontwikkeling van het project wanneer het gaat over de participatie (belofte) en de positie van de inwoners bij dat project. Ook wanneer het gaat om evaluatie van de participatietrajecten

Het Hogeland kent een aantal instrumenten die ze in kunnen zetten voor een participatietraject bij een project. Deze instrumenten zijn niet leidend en moeten aansluiten bij de doelen en belofte van het project. Echter moeten de instrumenten bruikbaar zijn en bruikbaar blijven. Ervaring opdoen zorgt voor nieuwe inzichten en aanscherping. Deze instrumenten moeten worden blijven ontwikkeld zodat ze in de toekomst nog beter bijdragen aan het behalen van participatiedoelen van projecten. Wat weer zorgt voor een betere positie van inwoners bij onze trajecten, wat weer een positief effect heeft op projectresultaten en besluitvorming.

Verdeling van werkzaamheden op het gebied van participatie is ook een verantwoordelijkheid van team communicatie. Als een projectleider nog geen communicatieadviseur in het projectteam heeft is het aan het team om dit onderling te regelen.

Ondanks dat de participatiewerkwijze in het verlengde ligt van de huidige werkzaamheden, bestaat de kans dat als Meedenken, Meepraten of Meemaken bij ieder project wordt toegepast, de werkzaamheden voor team communicatie toenemen. Op het moment dat er meer vraag naar advies over participatie van team communicatie is dan dat het team aankan is het de verantwoordelijkheid van het team (lees: de teamcoach) om dit te signaleren en te zorgen dat de uitvoering geen schade oploopt door gebrek aan capaciteit bij het participatietraject.

2. Stimuleren en ontwikkelen van participatie in de organisatie

Naast participatieontwikkeling binnen projecten moeten we als organisatie ook meer bewust zijn van het belang van Meedenken, Meepraten of Meemaken. Zodat het echt in ons DNA komt. Hierbij speelt team communicatie een belangrijke rol. Hoe meer alle collega's bewust zijn van de Meedenken, Meepraten of Meemaken hoe sneller de juiste trajecten worden ontwikkeld en hoe effectiever participatie wordt ingezet. Dit in het voordeel van de positie van onze inwoners. Daarvoor moet de organisatie ontwikkeld worden. Dit kan worden gedaan met gesprekken/ bijeenkomsten/ cursussen/ leergangen etc. Het is aan het team communicatie om dit te organiseren.

Praktische middelen

Om te stimuleren dat Meedenken, Meepraten of Meemaken in ons DNA komt zet team communicatie een aantal praktische middelen in.

0-meting en effectmetingen

Om te weten hoe participatief het Hogeland is kan het effect van Meedenken, Meepraten of Meemaken worden gemeten. Hiervoor is het noodzakelijk om een 0-meting te doen. Dit organiseert team communicatie.

De participatiekalender

Een van de meest gehoorde behoeftes is het weten van elkaar waar, wanneer we wat met wie gaan doen. Als we dit van elkaar weten kunnen we ervoor kiezen om trajecten samen te voegen of om sommige projecten in tijd op te schuiven. Dan overvragen we inwoners – en onszelf- niet. Dat stimuleert dat we bewust zijn wat we doen en van elkaar weten waar we welke vragen stellen. Het is de verantwoordelijkheid van team communicatie om deze kalender te bewaken en bij te houden.

Informatie voor de kalender kan makkelijk worden gehaald uit de omgevingsanalyse, het projectcontract en de projectopdracht. Dit kan in bijvoorbeeld Excel worden aangegeven en op basis daarvan kan een kalender worden ingevuld die weer online gepubliceerd kan worden. (Ten minste op ons eigen intranet maar bij voorkeur ook op de website).

Format:

Wanneer	Begindatum (verwachte) einddatum
Waar	Dorp, straat
Wat:	Omschrijving van project
Wie	Alle inwoners, omwonenden, belangengroepen etc.
Hoe:	Wat voor vorm wordt gebruikt (Meedenken, Meepraten, Meemaken). Welk instrument wordt ingezet (inloop, dialoog, digitaal, etc.)

Up-to-date houden van website en Roemte

Intern en extern delen we informatie over Meedenken, Meepraten en Meemaken. Deze informatie moet actueel zijn. Dat is de verantwoordelijkheid van team communicatie.

Informatie over projecten valt onder de verantwoordelijkheid van de projectleider.

3. Ontwikkelen van participatie zelf

Het onderwerp participatie is zelf ook volop in ontwikkeling en dat vraagt soms om aanpassing van werkwijze of besluiten van DT, college en/of raad. Team communicatie is verantwoordelijk voor het ontwikkelen van de participatie en de borging ervan. Maar ontwikkeling van participatie is niet uitsluitend de verantwoordelijkheid van het team communicatie. Het is aan de vakinhoudelijke collega's om team communicatie te 'voeden' met ontwikkelingen die participatie raken.

Hierbij hoort: ontwikkeling van wetten en regels op het gebied van participatie monitoren, ontwikkelingen in de samenleving op het gebied van participatie monitoren. Bijhouden van het handboek, blijven ontwikkelen van participatie instrumenten en eventuele besluitvorming over participatie naar college en raad brengen.

4. Aansluiting houden bij regionale/ provinciale ontwikkelingen en werkgroepen

Provincie Groningen is actief bezig met het ontwikkelen van de kwaliteit van openbaar bestuur en betreft gemeenten hierbij. Een van de uitvloeisels is een periodiek overleg met coördinatoren op het gebied van participatie. Het is raadzaam om aansluiting te houden bij deze groep en iemand vanuit team communicatie aan te laten sluiten bij de overleggen.

Breed participatieoverleg (BPO)

Participatie is iets anders dan communicatie. Om de verantwoordelijkheid van participatie in de hele organisatie te borgen, om te voorkomen dat er alleen vanuit een communicatieperspectief naar participatie wordt gekeken en om aansluiting te houden bij de hele organisatie is het goed om periodiek en domein-overstijgend een gesprek te voeren over participatie. Om participatieontwikkeling te stimuleren, kennis te delen, knelpunten vanuit verschillende invalshoeken te bespreken en participatie vanuit alle organisatorische perspectieven te bespreken. Daarvoor is in eerste instantie het breed participatieoverleg (BPO) in het leven geroepen. Het BPO kan later onderdeel uitmaken van de nog op te richten regietafel. Dit draagt bij aan de interne borging. Daarbij helpt het BPO team communicatie wanneer ze tegen situaties aanlopen die hun spreekwoordelijke pet te boven gaan. Team communicatie kan casussen/ situaties/ onderwerpen aandrazen voor bespreking in BPO. Onderwerpen worden aangedragen bij de voorzitter van het BPO en komen zo op de agenda.

Samenstelling van BPO:

- 1 Strategisch adviseur
- 1 Teamcoach sociaal
- 1 Teamcoach ruimtelijk
- 1 Programmamanager
- 1 directielid (voorzitter)
- 1 Teamcoach communicatie

Organisatie van BPO

Wanneer: 2x per jaar

Waar: gemeentehuis Winsum

Rol: bewaken van het brede kader van participatie in de organisatie en het levend houden van de ontwikkeling van participatie.

Borging in ons werkproces

Financiële borging

Algemene participatie bij team communicatie

Teamcoach van communicatie regelt budget in begroting van de gemeente. Die zorgt er daarmee voor dat participatie operationeel blijft, participatie in de organisatie kan ontwikkelen, het team beschikbaar is voor vragen en het beschikbaar houden van de instrumenten. Daar horen ook participatietrainingen/ cursussen bij voor de leden van team communicatie.

Projectparticipatie

Projectleiders brengen, na een gedegen analyse de kosten van het best passende participatietraject in kaart en nemen die kosten mee bij de projectbegroting en aanvraag van het projectbudget. De kosten die nodig zijn voor het participatietraject moeten onderbouwd zijn mede op basis van de omgevingsanalyse. Hieruit vloeien keuzes over de inzet van mens/middelen. Breng deze goed in kaart. Deze komen bij het project in het grootboek onder het kopje participatie.

Projectmatig werken

Als gemeente werken we projectmatig. Meedenken, Meepraten en Meemaken is onderdeel van projectmatig werken. Daarom heeft participatie een plek in het projectcontract. Het invullen van de participatiesheet in het projectcontract kan niet zonder de analyse die samen met de communicatieadviseur is gedaan. Uitgangspunt is dat er altijd sprake is van participatie maar er zijn uitzonderlijke gevallen waarbij dat niet zo is. Die 'keuze' verdient een duidelijke toelichting.

In projectcontract: *is er sprake van een participatietraject? Ja/nee --> toelichting*

Zo ja: invullen sheet: Meedenken, Meepraten of Meemaken

- 1. Van welke participatievorm is er sprake: inwonersparticipatie, overheidsparticipatie, co-creatie of geen participatie:*
- 2. Wat is de zwaarte van de participatie: Meedenken (licht), Meepraten (middel) Meemaken (zwaar)*
- 3. Welk participatie instrument zet je in:*
- 4. Wat is je participatiebelofte:*

Juridisch:

Er is nog geen wet die participatie verplicht. Er is wel een wet ter stimulering van de lokale democratie en participatieverordeningen in de omgevingswet in ontwikkeling. Door deze werkwijze voldoen we aan dat wat komen gaat. Los van participatie heeft de gemeente een wettelijke bevoegdheid. Helemaal als het gaat om omgevingsvergunningen, openbare orde en zorgplicht. Dit zorgt voor wettelijke kaders waar we niet omheen kunnen. Deze kaders moeten aan de voorkant duidelijk zijn en meegenomen worden in het traject.

Bestuurlijk:

College van B&W hebben ingestemd met de beleidslijn participatie omgevingswet en hebben de intentie uitgesproken om op een eenduidige manier en domein overstijgende inwoners te betrekken. In eerste instantie is de directie aan zet. De directie besluit om de werkwijze Meedenken, Meepraten en Meemaken te implementeren. Met als doel dat het onderdeel wordt van de dagelijkse gang van zaken in Het Hogeland.

Daardoor zullen de resultaten voor zich spreken en zal het effect ook voor college zichtbaar worden. Met als doel dat het college vertrouwen heeft dat we onze inwoners op een goede en navolgbare manier betrekken. Uiteindelijk is goede participatie een alledaags onderdeel van onze werkzaamheden en ons werkproces. Het college en de gemeenteraad moet hierop kunnen vertrouwen.

Ter ondersteuning van de collega's en om er zeker van te zijn dat er bij het opstellen van een collegevoorstel is nagedacht over participatie is participatie onderdeel van collegevoorstel. Omdat communicatie en participatie in onze werkwijze in het verlengde van elkaar liggen is het kopje communicatie/ participatie opgenomen in het format. Bij de informatie pop-up staat de volgende begeleidende tekst:

Communicatie/ Participatie

Stel, het college heeft jouw voorstel overgenomen. Hier schrijf je op welke acties je daarna gaat doen. Op wie heeft dit besluit invloed? En wat is de mate van invloed van inwoners/omgeving op jouw project na dit besluit? Is er sprake van Meedenken, Meepraten of Meemaken? Wat heb je gedaan en wat ga je nog doen om iedereen bij het besluit te betrekken? Schrijf erbij wanneer je wat gaat doen of hebt gedaan. Denk bijvoorbeeld aan de volgende dingen. - Een brief naar inwoners. - Gesprekken met maatschappelijke organisaties en instanties. - Inspraakbijeenkomsten met inwoners. - Een nieuwsbericht op de gemeentepagina. - Inzet van sociale mediakanalen. - Wie het woord voert namens de gemeente. - Hoe het KCC omgaat met vragen van inwoners. - De manier waarop collega's, organisatieonderdelen en gemeenteraad betrokken zijn, - welke participatie instrumenten zet je in? Welke belofte doe je aan betrokkenen?

Bijlage 1: Vervolgstappen inwonersparticipatie

**dit is een levend onderdeel van dit handboek. Team communicatie kan dit naar eigen inzicht bijwerken op basis van ervaringen met verschillende participatie trajecten.*

Stap 4: bepaal de zwaarte van het participatietraject op basis van de mate van invloed die een inwoner heeft op het projectresultaat:

1. **Meedenken (licht)** Als de invloed van inwoners op het projectresultaat beperkt is tot het kunnen meedenken met de gemeente over beleid, regels en besluiten. Randvoorwaarde is dat we geen mogelijkheden zien om de invloed van inwoners te vergroten. Dit komt omdat de wettelijke/ vastgestelde kaders weinig meer ruimte toelaten dan is er sprake van een lichte zwaarte van participatie. Dat noemen we Meedenken.
2. **Meepraten (middel)** Als de invloed van inwoners op het projectresultaat het toelaat dat inwoners een stem hebben in het proces, dat ze gehoord worden door de gemeente en dat er gesprekken worden gevoerd over het projectresultaat dan is er sprake van een middelmatige zwaarte van participatie en dat noemen we Meepraten. Het gaat dan bijvoorbeeld over programma's, (beleid) plannen, kaders of concrete projecten.
3. **Meemaken (zwaar)** Als de invloed van inwoners op het projectresultaat erg groot is en er is ruimte voor veel inspraak van inwoners en zelfs dat inwoners mee kunnen beslissen en meewerken aan het project is er sprake van Meemaken. Inwoners maken onze projecten met ons mee. Dit kunnen concrete projecten zijn, of visies of beleidsplannen. Vaak zijn dergelijke projecten nog niet ver gevorderd.

Stap 5: Bepaal het specifieke doel van de participatie. Vooropgesteld dat projecten beter worden van goede participatie is het goed om na te denken met welk doel inwoners in welke mate betrokken worden. Geef hierbij antwoord op de volgende vraag: *"Dit project wordt beter vanwege de mogelijkheid die inwoners hebben om mee te <denken/praten/maken>, de input die we daardoor krijgen gebruiken we in dit project/beleid/programma om ..."*

Stap 6: Formuleer je participatiebelofte.

De participatiebelofte is vooral het maken van realistische afspraken, over wat je gaat doen met de uitkomsten van het participatietraject. Welke belofte doe je aan de inwoners, projectontwikkelaars en initiatiefnemers vooraf, tijdens en na afloop van het participatietraject.

Voor Het Hogeland gelden op dit punt sowieso de uitgangspunten:

- Inwonersparticipatie kent een participatiebelofte
- De dialoog is transparant
- Deelnemers kunnen invloed uitoefenen op het eindresultaat
- Gemeente (ambtenaren en politiek) laten los
- Democratische waarden (gelijkwaardigheid, inclusie, transparantie) zijn geborgd

Let op! De belofte die je doet doe je namens de gemeente. Het gaat over de ruimte, opvolging, toezeggingen en positie van inwoners. Dit is een kernelement van Meedenken, Meepraten en Meemaken.

Stap 7: Bepaal welk instrument het beste past bij de zwaarte van participatie, bij het doel, bij de doelgroep en bij de belofte. Het instrument en inrichting van het traject met behulp van het instrument bepaalt uiteindelijk wat er nodig is op het gebied van mensen/middelen/tijd/kosten.

Let op! Doel belangrijker dan instrument c.q. doel leidt tot instrument

Stap 8: Bereid de uitvoering van het participatietraject en het gebruik van het instrument goed voor samen met de communicatieadviseur en eventueel collega's met expertise. Volg de adviezen op en neem de kosten en de benodigde tijd mee in de projectbegroting. Maak duidelijk hoe je inwoners betreft en welke invloed inwoners hebben op het proces. Vertel ook wat je met de resultaten gaat doen en hoe ze bijdragen aan de voortgang van het project. Benoem dit ook in het vervolg van het interne proces. In portefeuillehouder overleggen en bijvoorbeeld in voorstellen die naar het college gaan.

Stap 9: Voer het participatietraject uit volgens manier zoals het instrument beschrijft en volgens de adviezen van de communicatieadviseur

Stap 10: Monitor de voortgang, kom je belofte na, zorg voor opvolging, hou de discussie levend, laat geen reacties onbeantwoord bewaak je belofte!

Stap 11: verzamel de resultaten van het participatietraject en deel de resultaten met de participanten. Bespreek wat dit betekent voor het project en hoe het een vervolg krijgt

Stap 12: vervolg het project op basis van de belofte en de resultaten uit het participatietraject.

Stap 13: Evalueer het participatietraject en ontwikkel participatie verder door op basis van de ervaringen.

Bijlage 2: Vervolgstappen overheidsparticipatie

**dit is een levend onderdeel van dit handboek. Team communicatie kan dit naar eigen inzicht bijwerken op basis van ervaringen met verschillende participatie trajecten.*

Stap 4: Tijd en ruimte voor initiatieven van inwoners.

Initiatieven van inwoners komen vaak binnen via afdeling vergunningen of via de dorpen coördinatoren. Het is belangrijk dat collega's die vanuit de inhoud betrokken zijn, zich buigen over deze initiatieven. Het is daarom van belang dat de teams hier tijd en ruimte voor hebben. Als we ons als gemeente uitsluitend focussen op inwonersparticipatie bij onze eigen initiatieven verliezen we onze inwoners ook uit het oog. Inwoners zijn vaak met andere dingen bezig dan met onze projecten. In het ergste geval verliezen we al bij voorbaat draagvlak. In het positieve geval sluiten inwoners initiatieven naadloos aan bij onze eigen plannen.

Stap 5: informatie verzamelen over het initiatief

De contactpersoon van de initiatiefnemer, de inhoudelijk betrokken collega en de initiatiefnemer hebben meer informatie nodig over het initiatief. Dit om te kijken welke rol de gemeente speelt en hoe wij het beste kunnen bijdragen aan een goed resultaat. Mogelijk zijn er onderdelen die ervoor zorgen dat wij geen rol kunnen spelen omdat de wet ons dat verbiedt.

Stap 6: Zo binnen, zo buiten. Bij overheidsparticipatie worden dezelfde stappen doorlopen als bij inwonersparticipatie. Alleen is de initiatiefnemer iemand anders.

Zijstap: Soms kunnen we helpen door onze participatie instrumenten ter beschikking te stellen. Hiervoor kan contact op worden genomen met team communicatie voor advies of en zo ja, welk instrument het beste past bij het initiatief.

Bijlage 3: Vervolgstappen co-creatie (of samendoen)

**dit is een levend onderdeel van dit handboek. Team communicatie kan dit naar eigen inzicht bijwerken op basis van ervaringen met verschillende participatie trajecten.*

Voor Co-creatie zijn eigenlijk geen kaders. Los van de wettelijke gemeentelijke kaders. Zo'n traject komt vaak samen te stand op basis van gelijkwaardigheid en gedeelde belangen. Samen kunnen de stappen indien nodig doorlopen of samen een omgevingsanalyse doen.

Bijlage 4: Vervolgstappen bij geen participatie

**dit is een levend onderdeel van dit handboek. Team communicatie kan dit naar eigen inzicht bijwerken op basis van ervaringen met verschillende participatie trajecten.*

De gemeente voert het project volgens het interne werkproces uit. Er is geen sprake van participatie. Dit betekent overigens niet dat je niet moet communiceren met inwoners. Daarover adviseert de communicatieadviseur. Als participeren de standaard is dan moet wel goed kunnen worden onderbouwd waarom er niet kan worden geparticipeerd.

Bijlage 5: Proces bij initiatieven die afwijken van het omgevingsplan

Een buitenplanse omgevingsplanactiviteit is een activiteit waarvoor een vergunning nodig is volgens het omgevingsplan. De gemeenteraad heeft in haar besluit 'gevallen participatie' buitenplanse activiteiten aangewezen waarvoor participatie een indieningsvereiste is en dus verplicht is voorafgaand aan indienen van een aanvraag. De aanvrager moet aantonen op welke manier hij/zij heeft geparticipeerd en hij/zij heeft gedaan met de resultaten daarvan. Alleen met die verantwoording kan de aanvraag worden behandeld. Het participatieproces wordt dan beoordeeld op het proces. Het is daarom van belang dat de gemeente in deze beleidslijn vastlegt dat de initiatiefnemer bij de vergunningaanvraag aangeeft:

- Wie zijn uitgenodigd om iets te vinden van het plan;
- Op welke manier is initiatiefnemer met deze mensen/organisaties in gesprek gegaan;
- Wat was de inbreng van de participanten;
- Wat initiatiefnemer al dan niet met inbreng heeft gedaan;
- Op welke manier initiatiefnemer het plan op basis van die inbreng heeft aangepast.

Bij buitenplanse omgevingsplanactiviteiten is het college bevoegd gezag. Als de aanvrager niet of volgens de beleidslijn onvoldoende aan participatie heeft gedaan, kan het college de aanvraag buiten behandeling laten. Dit is van belang omdat binnen 8 weken het gehele vergunningsproces moet zijn afgerond. Wel moet het college de aanvrager de gelegenheid geven het gebrek te herstellen (volgens art. 4.5 AWB). Een initiatiefnemer kan dus beslissen om het participatieproces alsnog te doorlopen en een nieuwe aanvraag in te dienen.

Gradaties en stappen voor aanpak participatie bij buitenplanse omgevingsplanactiviteiten

Er worden drie gradaties van participatie onderscheiden namelijk licht, middel en zwaar.

Bij de lichte vorm van participatie gelden de volgende stappen:

1. De initiatiefnemer treedt in overleg met de gemeente om samen te bespreken hoe de participatie aangepakt kan worden
2. De initiatiefnemer maakt bij de start van de uitwerking het initiatief bekend aan de direct omwonenden en via gemeentelijke kanalen of zelfstandig in lokale kranten met een open uitnodiging aan eenieder die meent in zijn of haar belangen geschaad te worden.
3. De initiatiefnemer raadpleegt de belanghebbenden en vraagt hen of en hoe hun belangen geraakt worden. Middelen hiervoor zijn vooral gesprekken en bijeenkomsten.
4. De initiatiefnemer presenteert de uitwerking aan de direct omwonenden en geeft aan hoe rekening is gehouden met hun belang.

Bij middelvorm van participatie gelden de volgende stappen:

1. De initiatiefnemer treedt in overleg met de gemeente om samen te bespreken hoe de participatie aangepakt kan worden.
2. De initiatiefnemer maakt middels een startnotitie het voornemen tot initiatief bekend. De startnotitie wordt aangekondigd via gemeentelijke kanalen of zelfstandig in lokale kranten

met een open uitnodiging aan eenieder die meent in zijn of haar belangen geschaad te worden. In de startnotitie geeft de initiatiefnemer aan hoe het initiatief bijdraagt aan de ontwikkeling in de Omgevingsvisie; hoe de invloed op andere gebruiksfuncties wordt onderzocht en hoe belangengroepen worden betrokken.

3. De initiatiefnemer raadpleegt de belanghebbenden bij de uitwerking van het initiatief. Middelen hiervoor kunnen zijn enquête en bijeenkomsten.
4. De initiatiefnemer presenteert de uitwerking aan de direct omwonenden en geeft aan hoe rekening is gehouden met hun belang.
5. De initiatiefnemer vraagt belanghebbenden te reageren op de uitwerking en verwerkt in een overzicht wat al dan niet met de reacties is gedaan.

Bij de zware vorm van participatie gelden de volgende stappen:

1. De initiatiefnemer treedt in overleg met de gemeente om samen te bespreken hoe de participatie aangepakt kan worden.
2. De initiatiefnemer maakt middels een startnotitie het voornemen tot initiatief bekend. De startnotitie wordt aangekondigd via gemeentelijke kanalen of zelfstandig in lokale en regionale kranten met een open uitnodiging aan eenieder die meent in zijn of haar belangen geschaad te worden. In de startnotitie geeft de initiatiefnemer aan hoe het initiatief bijdraagt aan de ontwikkeling in de Omgevingsvisie; hoe de invloed op gebiedswaarden en andere gebruiksfuncties worden onderzocht. Eveneens geeft de initiatiefnemer in een stakeholderanalyse aan welke belangengroepen in ieder geval betrokken worden. In de aankondiging van de startnotitie doet de initiatiefnemer een oproep aan belanghebbenden om zich te melden.
3. De initiatiefnemer toetst de aanpak van het participatieproces bij de geïdentificeerde en gemelde belanghebbenden. In de aanpak is opgenomen hoe partijen met verschillende rollen (Factor-C omgevingsanalyse). Daarnaast is opgenomen wat met de inbreng wordt gedaan bij de besluitvorming. Middelen die gebruikt kunnen worden zijn belangendialoog, thematafels, bijeenkomsten, stem van het Hogeland en burgerberaad etc.
4. De initiatiefnemer voert het participatieproces met in ieder geval de volgende onderdelen: gezamenlijk maken van stand van zaken; gezamenlijke zoektocht naar oplossingen voor conflicterende belangen.
5. De initiatiefnemer presenteert de uitwerking aan de betrokken belanghebbenden en geeft aan hoe rekening is gehouden met hun belang

De initiatiefnemer vraagt belanghebbenden te reageren op de uitwerking en verwerkt deze in een overzicht wat al dan niet met de reacties is gedaan.

Bijlage 6: Begrippenlijst

**dit is een levend onderdeel van dit handboek. Team communicatie kan dit naar eigen inzicht bijwerken op basis van ervaringen met verschillende participatie trajecten.*

Belangendialoog: een participatie instrument met als doel Samenspraak over belangen en de tegenstellingen daarin. De wet vraagt om een aanpak voor participatie waarin deze belangendialoog plaatsvindt om te komen tot een integraal besluit waar belangen en doelen van iedereen integraal zijn afgewogen.

Initiatief: plan, opgave, idee, vergunning plichtige activiteit, visie, vraag, project, programma

In samenspraak: training om collega's participatiever te laten werken/denken. Deze training helpt en gaat dieper in op hoe je de omgeving kan betrekken bij initiatieven. Het handboek is algemeen en beschrijft met name de inrichting van organisatie. De training is verdiepend. Het sluit wel op elkaar aan.

Integraal: Bij een integraal besluit worden alle thema's van de fysieke leefomgeving, de maatschappelijke opgaven en de belangen van inwoners/betrokkenen van een gebied of initiatief meegewogen.

Inwoner: Onder het woord inwoner vallen ook bedrijven en organisaties die in de leefomgeving van Het Hogeland actief zijn.

Inwoner centraal: dit past goed bij de visie Ruimte! en de ingezette organisatieontwikkeling. Het gaat om kijken naar de omgeving als geheel zoals inwoners doen.

Inwonerinitiatief: initiatieven van inwoners, maatschappelijke organisaties of bedrijven, of een combinatie daarvan.

Inwonerparticipatie: het op initiatief van de gemeente betrekken van inwoners, bedrijven en andere belanghebbenden bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid, projecten en programma's; Inwonerparticipatie kan de vorm aannemen van informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren en meebeslissen.

Meedenken: een lichte vorm van participatie met weinig invloed voor anderen dan de initiatiefnemer.

Meepraten: een middelmatige vorm van participatie met matige invloed voor anderen dan de

Meemaken: een zware vorm van participatie met veel invloed voor anderen dan de initiatiefnemer
Initiatiefnemer

Meeweten, Meebepalen, Meewerken: mate van invloed die stakeholders hebben in de factor- C omgevingsanalyse

Overheidsinitiatief: initiatieven tot beleid of ontwikkelingen van overheden.

Overheidsparticipatie: de manier waarop de gemeente ondersteuning of een bijdrage geeft aan inwonersinitiatieven van inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven of andere belanghebbenden.

Participatie: in deze context het actief betrekken van anderen bij een initiatief op zo'n manier dat de invloed die een ander heeft op het initiatief recht doet aan de positie van de ander ten opzichte van het initiatief.

Participatietraject: 'Het in een vroeg stadium goed betrekken van belanghebbenden (inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen) bij het proces van de besluitvorming over een project of activiteit. Op een manier die recht doet aan hun positie ten opzichte van het project/ initiatief.

Procesmatig: Open, navolgbare processen voor ontwikkelingen in de leefomgeving ongeacht wie het initiatief neemt. Dat maakt dat processen voor overheden en voor inwoners zoveel mogelijk op dezelfde manier ingericht zouden moeten worden.

Samenspraak: een ander woord voor participatie in deze context.

Team communicatie: de plek waar vragen over participatie (in deze context) samenkomen

Uitvoerder/toeleverancier/ondersteuner/beslisser/gebruiker/afnemer/beïnvloeder/ opinieleider: rollen die stakeholders kunnen hebben in de factor CV omgevingsanalyse

Bijlage 7: Gereedschapskist met instrumenten voor Meedenken, Meepraten of Meemaken

**dit is een levend onderdeel van dit handboek. Team communicatie kan dit naar eigen inzicht bijwerken op basis van ervaringen met verschillende participatie trajecten.*

Met welke gereedschappen kan ik Meedenken, Meepraten of Meemaken in Het Hogeland?

- **Inloopbijeenkomsten**
 - Is eigenlijk geen participatie maar communicatie
- **Informatiebijeenkomsten**
 - Is eigenlijk geen participatie maar communicatie
- **Online enquête *Meedenken***
 - Als er vaste kaders zijn
 - Als er sprake is van beperkte keuze
 - Als er in korte tijd concrete meningen, inzichten van inwoners nodig zijn
- **Stem van ons Hogeland *Meedenken, Meepraten, Meemaken (beperkt)***
 - Als de doelgroep groot is
 - Als er weinig kaders zijn
 - Als de doelgroep digitaal vaardig is
 - Als laagdrempelig contact nodig is
- **Belangendialoog *Meepraten/ Meemaken***
 - Als er tegenstrijdige belangen zijn
 - Als er een heterogeen doelgroep is
 - Als de groep niet al te groot is
 - Als er een duidelijk gebied of plaats is
- **Thematafels *Meepraten/ Meemaken***
 - Als er een heterogene doelgroep is, bij voorkeur zelfs verschillende partijen
 - Als de doelgroep niet al te groot is
 - Als het thema wel bekend is maar de kaders nog niet.
- **Verbindingstraject (design thinking) *Meepraten/ Meemaken***
 - Als het gaat om een gemeentelijke dienst, dichtbij de leefwereld van inwoners
 - Als er sprake is van gedragsverandering
 - Als het onderwerp meerdere onderdelen bevat
 - Als er ruimte is voor verschillende scenario's, keuzes, ervaringen om mee te puzzelen
 - Als er een heterogene groep is, met gedeelde interesse/ ervaring met het onderwerp
 - Als er wel wat kaders zijn
- **Burgerberaad *Meemaken***
 - Nog in te vullen op basis van ervaringen en gemaakte keuzes

Bijlage 8: Keuzehulp bij inzet van instrumenten voor Meedenken, Meepraten of Meemaken

**dit is een levend onderdeel van dit handboek. Team communicatie kan dit naar eigen inzicht bijwerken op basis van ervaringen met verschillende participatie trajecten.*

Keuzehulp matrix

		Inloopbijeenkomsten	Informatiebijeenkomsten	Online enquête	Stem van ons Hogeland	Belangen dialoog	Thema tafels	Verbindingstraject	Burgerberaad
Meedenken	Als de invloed van inwoners op het projectresultaat beperkt is tot het kunnen meedenken met de gemeente over beleid, regels en besluiten. Randvoorwaarde is dat we geen mogelijkheden zien om de invloed van inwoners te vergroten. Dit komt omdat de wettelijke/ vastgestelde kaders weinig meer ruimte toelaten dan is er sprake van een lichte zwaarte van participatie. Dat noemen we Meedenken.								
Meepraten	Als de invloed van inwoners op het projectresultaat het toelaat dat inwoners een stem hebben in het proces, dat ze gehoord worden door de gemeente en dat er gesprekken worden gevoerd over het projectresultaat dan is er sprake van een middelmatige zwaarte van participatie en dat noemen we Meepraten. Het gaat dan bijvoorbeeld over programma's, (beleid) plannen, kaders of concrete projecten.								
Meemaken	Als de invloed van inwoners op het projectresultaat erg groot is en er is ruimte voor veel inspraak van inwoners en zelfs dat inwoners mee kunnen beslissen en meewerken aan het project is er sprake van Meemaken. Inwoners maken onze projecten met ons mee. Dit kunnen concrete projecten zijn, of visies of beleidsplannen. Vaak zijn dergelijke projecten nog niet ver gevorderd.								

	NIET GESCHIKT
	MINDER GESCHIKT
	GESCHIKT

Toelichting per instrument

Inloop bijeenkomst

Omschrijving

<i>Focus</i>	Meedenken
<i>Doelgroep</i>	Heterogeen / Homogeen
<i>Doelgroep grootte</i>	Grote doelgroep
<i>Kaders</i>	Geen
<i>Rol gemeente</i>	Informeert, Engageert
<i>Karakter</i>	Openbaar

Bijeenkomst georganiseerd om geïnteresseerden de gelegenheid te geven op eigen initiatief en op een zelfgekozen tijdstip binnen te stappen en zich te informeren over de plannen of activiteiten van de organiserende instantie of instelling of gebruik te maken van de dienstverlening. Met een inloop bijeenkomst wordt aanwezigen een ervaring meegegeven, waardoor de boodschap bij hen blijft hangen en idealiter ook via hen bij anderen terecht komt.

Voordelen

Laagdrempelig
Vrij in vorm
Vrij in grootte en locatie
Communicatie platform

Nadelen

Vrijblijvend
Weinig bereik
Kort cyclisch

Inloop is meer een communicatievorm dan een participatievorm. Als de verwachting is of de bedoeling is dat er invloed op het onderwerp is, dan is dit minder geschikt. Het elkaar treffen en discussies aangaan in gemengde doelgroepen is hier wel mogelijke bijvangst.

Randvoorwaarden

- Heldere boodschap
- Niet controversieel in onderwerp
- Niet complex in belangen

Informatiebijeenkomst

Omschrijving

<i>Focus</i>	Meepraten
<i>Doelgroep</i>	Heterogeen / Homogeen
<i>Doelgroep grootte</i>	Grote doelgroepen
<i>Kaders</i>	Beperkt
<i>Rol gemeente</i>	Faciliterend
<i>Karakter</i>	Openbaar soms besloten

Op een informatiebijeenkomst is er gelegenheid om vragen te stellen en kennis op te doen. Er kan worden gediscussieerd. Vaak zijn er belangengroepen naast de gemeente die kunnen informeren, vragen beantwoorden of discussies voeren. Het debat is een bewust opgezochte vorm om draagvlak, inzicht en consensus te verkrijgen.

Voordelen

Laagdrempelig
Goede graadmeter
Vrij in grootte en locatie
Discussie platform

Nadelen

Vorm is leidend
Wisselend bereik
Moeilijk vervolgbaar

Redenen voor een informatiebijeenkomst kunnen zijn: informatie overbrengen, mensen laten kennismaken met verschillende opvattingen over een kwestie, mensen zelf aan het woord laten komen, verdieping van een thema, uitwisselen van ideeën, creëren van draagvlak of het aanzetten van mensen tot actie.

Randvoorwaarden

- Op voorhand nadenken over terugkoppeling en wat er met resultaat gebeurt
- Organiseer alle relevante gezichtspunten en verdeel de aandacht
- Wees facilitator waar het kan (bij minder belang gemeente)
- Wees helder over kaders waarin nog ruimte zit

Online Enquête

Omschrijving

<i>Focus</i>	Meepraten
<i>Doelgroep</i>	Heterogeen
<i>Doelgroep grootte</i>	Specifiek of Random beperkt
<i>Kaders</i>	Beperkt
<i>Rol gemeente</i>	Initiërend
<i>Karakter</i>	Openbaar of selectief

Bij onlineonderzoek worden gegevens verkregen uit vragenlijsten die op elektronische wijze via internet zijn afgenomen. De respondent ontvangt een link die leidt naar een pagina met daarop de enquêtevragen en de mogelijkheid om deze te beantwoorden.

Voordelen

Minder kostbaar
Tijd onafhankelijk in te vullen
Anoniem is mogelijk
Makkelijk te plannen
Minder sociaal wenselijk gedrag(eerlijker)
Relatief snel
Eenvoudige dataverwerking

Nadelen

Beperkttere (digitale) doelgroep
Dataverzameling brengt beveiliging mee
Geen sturing op inhoud
Risico Niet representatief beeld
Begrijpen en interpreteren zijn verschillend

Voor het ophalen van meningen gecombineerd met (demografische) data over de deelnemers. Het biedt inzicht maar wordt beperkt door reikwijdte. Er hangt veel van de interpretatie van deelnemers af en dus van de kwaliteit van vragen.

Randvoorwaarden

- Zorg voor Helder Hogelandse vragen
- Vraag niet te veel onderwerpen/doelen tegelijkertijd uit
- Wees helder over hoe er met de data wordt omgegaan
- Heb altijd een contactpersoon
- Hoe vorm-vaster de vragen hoe meer datacollectie (weinig open vragen doen)
- Hoe meer open vragen hoe meer werk

Stem van ons Hogeland

Omschrijving

<i>Focus</i>	Meepraten / Meemaken
<i>Doelgroep</i>	Schaalbaar
<i>Doelgroep grootte</i>	Specifiek en Generiek
<i>Kaders</i>	Duidelijke kaders
<i>Rol gemeente</i>	Facilitator / Initiator
<i>Karakter</i>	Openbaar

Stem van ons Hogeland is een platform waarop op diverse wijzen participatie functionaliteit kan worden ingezet. Dit kan gaan van peilingen tot stemmingen tot budgetverdelingen en faciliteert het onderling vormen van meningen. Het leent zich vooral voor het faciliteren van initiatieven vanuit inwoners zelf, co-creatie trajecten en daar waar er iets te kiezen valt. Bij dit soort dialoog-tools gaat het om geïntegreerde platforms waarin de organisator meerdere functionaliteiten tot zijn of haar beschikking heeft. Deze platforms zijn doorgaans op maat in te richten en aan te passen aan de eigen huisstijl. Zo kunnen meerdere participatietrajecten op één plek worden verzameld. Dialoog-tools kun je inzetten als je inwoners zelf wil laten bepalen. Bijvoorbeeld door keuzes aan inwoners voor te leggen of hen zelf de oplossing te laten formuleren.

Voordelen

Digitaal laagdrempelig
Breed bereik mogelijk
Kan bijna alle andere vormen ondersteunen
(tweede lijn)-> hybride participatie
Ondersteuning van langdurige trajecten

Nadelen

Er moet een traject ontwerp zijn
Vergt monitoring en moderatie
Kost inrichtingstijd en beheer

Dat de digitale toegang in Nederland goed geregeld is, betekent natuurlijk niet dat iedereen over dezelfde digitale vaardigheden beschikt. Een feit. Een ander feit is, dat in de afgelopen twintig jaar flink gesleuteld is aan de bruikbaarheid van allerlei platforms. Dankzij het gebruiksgemak van tablets, smartphones en apps zijn zowel kleuters als ouderen digitaal vaardig(er) geworden. En dus is participatie en inspraak met digitale middelen steeds beter te realiseren. Feitelijk kan je een menu samenstellen, waarin qua verschil in methode, doel en kunde voor iedereen een omgeving is in te richten.

Randvoorwaarden

- Hou het proces zo open mogelijk voor input
- Communiceer duidelijk over bestaande kaders
- Focus op burgers hun eigen inbreng
- Gebruik verschillende communicatiematerialen
- Kies communicatiekanalen en functionaliteiten die passen bij je doelgroep
- Deel updates en nieuwsberichten en gebruik B2 taalgebruik
- Neem inwoners mee in de fasen van het proces (NB Inclusiviteit)
- Limiteer inloggen en het verzamelen van persoonsgegevens
- Biedt online én offlinemogelijkheden om te participeren
- Zet duidelijke doelen
- Monitor resultaten gedurende het proces. Deel resultaten op transparante wijze

Belangen dialoog

Omschrijving

<i>Focus</i>	Meepraten / Meemaken
<i>Doelgroep</i>	Belangengroepen
<i>Doelgroep grootte</i>	Beperkt
<i>Kaders</i>	Duidelijke kaders
<i>Rol gemeente</i>	Facilitator
<i>Karakter</i>	Openbaar / Besloten

Door naar elkaar te luisteren en elkaars achtergronden te leren kennen, krijgen we meer begrip voor elkaars standpunt. Zo komen we samen tot nieuwe inzichten voor een positieve impact op de wereld. Een dialoog over belangen is effectiever dan het elkaar overtuigen van het eigen gelijk. Dialoog is een goed en indringend gesprek (of soms reeks van gesprekken) over controversiële vraagstukken die in de samenleving actueel zijn en van belang zijn voor burgers en andere partijen en hen vaak ook emotioneel raken. In een dialoog proberen betrokkenen, ondanks de vele onzekerheden en de onderlinge verschillen in opvattingen, met elkaar nieuwe handelingsperspectieven te ontwikkelen die leiden tot een betere omgang met het vraagstuk.

Voordelen

Biedt veilige manier van uitwisselen
Uitkomst staat van te voren niet vast
Goede manier voor complexe vraagstukken

Nadelen

Vergt gedegen voorbereiding inhoud en proces
Begeleiding is intensief en veiligheid van belang

Randvoorwaarden

- Er is gelijkwaardigheid tussen de gesprekspartners
- Er is geen sprake van winnen of verliezen
- Er is bereidheid tot luisteren
- Doel is dialoog niet overtuiging

Thema Tafels

Omschrijving

<i>Focus</i>	Meepraten
<i>Doelgroep</i>	Zo breed mogelijk
<i>Doelgroep grootte</i>	Variabel/ niet te groot
<i>Kaders</i>	Te vormen/ vooraf duidelijk
<i>Rol gemeente</i>	Facilitator/ grootste belanghebbende
<i>Karakter</i>	Open aanmelding maar met besloten sessies

Zijn beperkter van opzet en kunnen op allerlei schaalniveaus plaatsvinden. Aan tafel zitten de belangrijkste betrokken partijen die in een reeks van gesprekken nieuwe inzichten ontwikkelen over de aanpak van een lastig en vaak ook controversieel vraagstuk/ thema. Waarbij de eerste gesprekken van een hoger abstractieniveau zijn en de daaropvolgende gesprekken steeds concreter.

Voordelen

Het is overzichtelijk en divers tegelijk
Er zijn veel partijen bij elkaar
Het thema hoeft nog niet uitgewerkt te zijn
Thematafels geven input voor verdere uitwerking
Relatief makkelijk te organiseren

Nadelen

Er is een strakke organisatie vereist
Veel en goede voorbereiding nodig
Er zijn onafhankelijk gespreksleiders nodig
Intensieve begeleiding

Randvoorwaarden

- Een gesprekleider/ moderator is essentieel
- Er moeten verschillende partijen aan tafel zitten
- Het thema staat vast maar is nog niet concreet uitgewerkt
- Het gesprek moet niet worden verstoord door (eigen) belang
- Verwachtingen aan de voorkant duidelijk
- Mate van invloed van aanwezigen en de verschillende rollen zijn bekend
- Terugkoppeling en afhechting is essentieel

Verbindingstraject

Omschrijving

<i>Focus</i>	Meepraten / Meemaken
<i>Doelgroep</i>	Zo heterogeen mogelijk maar gedeelde interesse in het onderwerp
<i>Doelgroep grootte</i>	variabel
<i>Kaders</i>	Te bepalen
<i>Rol gemeente</i>	Faciliteren / grootste belanghebbende
<i>Karakter</i>	Open aanmelding maar met besloten sessies

Een verbindingstraject (ook wel design thinking) is een methode om gedragsveranderingstrajecten te ontwikkelen met behulp van betrokken inwoners. Vaak gaat het dan om dienstverlening of voorzieningen die mensen gebruiken. Mensen uit verschillende lagen van de samenleving met een bovengemiddelde interesse in een bepaald onderwerp gaan met elkaar beleid ontwikkelen of een project vormgeven door in de huid van anderen te kruipen.

Voordelen

Je maakt gebruik van aanwezige expertise
Kan heel enthousiasmerend werken
Veel creativiteit
Hoge mate van betrokkenheid

Nadelen

Intensieve sessies
Veel tijd nodig voor de voorbereiding
Intensieve begeleiding
Tijdrovend

Randvoorwaarden

- Er moet iets nieuws ontwikkeld worden
- Er moet iets te kiezen zijn
- Er moeten verschillende te maken zijn
- De deelnemers moeten bekend zijn met het onderwerp
- Duidelijk wat wel vastligt en nog niet vastligt
- Diverse groep deelnemers
- Het moet gaan over een onderwerp dat 'dichtbij' mensen ligt

Burger Beraad

Omschrijving

<i>Focus</i>	Meemaken
<i>Doelgroep</i>	Gekozen deelnemers
<i>Doelgroep grootte</i>	100
<i>Kaders</i>	Liggen vooraf vast
<i>Rol gemeente</i>	Faciliterend
<i>Karakter</i>	Zowel open als besloten sessies

Het burgerberaad is een instrument dat kan worden ingezet door de gemeenteraad voor een traject waar inwoners veel invloed op kunnen uitoefenen. Het gaat dan met name om belangrijke, zwaardere thema's waar prioritering in aangebracht moet worden. Het is een intensief traject waar er sprake is van getrapte loting. Om zo een representatieve deelnemersgroep te hebben. Dit proces van loting moet nauwkeurig worden uitgevoerd. Vervolgens moeten de uiteindelijke deelnemers worden ondersteund bij het 'eigen' maken van het thema en van het proces. Vervolgens worden er meerdere inhoudelijke sessie georganiseerd om de deelnemers een goed besluit te kunnen laten maken. De deelnemers moeten ook besluiten nemen over hun eigen besluitvorming. (Meeste stemmen gelden of unanimiteit).

Voordelen

Representatieve groep
Democratisch proces
Ultieme vorm van inwoners betrekken
Kennissniveau van deelnemers stijgt
Het traject bevordert intrinsieke motivatie van deelnemers
Deelnemers voelen zich eigenaar en worden ambassadeurs

Nadelen

Intensief traject
Tijdrovend
Langdurig
Vorbereiding is essentieel
Uitvoering moet nauwkeurig
Intensieve begeleiding

Randvoorwaarden

- Het mandaat moet duidelijk zijn
- Loting moet nauwkeurig gebeuren zodat de deelnemers representatief zijn voor alle inwoners
- Kaders moeten helder zijn
- De gemeenteraad moet hierbij worden betrokken
- Het onderwerp moet geschikt zijn en niet worden overschaduwd door individuele belangen
- Democratische waarden moeten bewaakt kunnen worden

Bijlage 9: Handleiding digitale middelen

Voor inwonerparticipatie hebben we de beschikking over een aantal tools die beheerd worden door team KCC Online, namelijk Stem van ons Hogeland (participatiewebsite), Onderzoekdoen.nl (online enquêtetool), FormCycle (webformulieren), en het Extranet.

Stem van ons Hogeland

Stem van ons Hogeland is een website met een aantal modules: Peilingen, Ideeën, Discussies.

Je moet je eerst registreren voor de website voor je kunt deelnemen. De module **Peilingen** wordt gebruikt om stellingen te poneren, en daar deelnemers op te laten stemmen.

Meestal zal echter de module **Ideeën** worden gebruikt. Hiervoor maak je gebruik van fases die je bij de inrichting van een traject aan- of uit kunt zetten. Meest gebruikte fases zijn 1. Ideeën inbrengen, 2. Checken ideeën op haalbaarheid, 3. Stemmen (tot nu toe via Onderzoekdoen.nl, maar kan ook via het platform zelf), en 4. Uitslag en vervolg. In de meest uitgebreide opstelling kunnen vooraf vastgestelde budgetten verdeeld worden (tot op heden niet in gebruik).

Discussies: deze module is eenmalig 'aan' te zetten, daarna is hierop geen inrichting nodig/ mogelijk. Iedere geregistreerde gebruiker kan vanaf dan een discussie starten en eraan deelnemen. Wel kan worden gedacht aan de functie van 'moderator'. Die functie hoort thuis bij de gebruikers van team Communicatie.

Stem van ons Hogeland is de meest interactieve tool, deelnemers kunnen ook op elkaar reageren. De drempel is alleen dat men zich eenmalig moet registreren. Bij elk traject is de projectleider verantwoordelijk voor reacties op het platform namens de gemeente ('moderator'-functie).

Onderzoekdoen.nl

Onderzoekdoen.nl is onze online enquêtetool, gebruikt door teams KCC Online, Communicatie en HRM. Tot nu toe is deze tool met name gebruikt voor het stemmen in de stemfase van Stem van ons Hogeland. Ook werd de tool ingezet voor het 'dienstverleningsonderzoek' (als 'full serviceonderzoek'). Er kunnen keuzes gemaakt worden in de vraagtypen: open vraag met uitlegmogelijkheid, open vraag met tekstregel, meerkeuzevraag, cijfervraag, verdeelvraag, rangschikvraag, matrixblok, smiley-vraag. Resultaten kunnen in een rapportage worden samengevat, maar ook via Excel verder geanalyseerd. Het systeem biedt ook mogelijkheden tot gebruik van vragen op een 'internetzuil', bijvoorbeeld bij publieksbalies (tabletversie, niet inbegrepen in ons contract).

FormCycle

FormCycle is de applicatie waarmee team KCC Online de webformulieren aanmaakt. Inge vulde formulieren komen in eerste instantie binnen in een database van FormCycle waarbij een Excel-export van ingevulde formulieren mogelijk is. Verder zit er een workflow-systeem in waardoor je ingevulde formulieren aan specifieke e-mailadressen kunt doorgeleiden. Het kan ingezet worden voor eenvoudige vraagstellingen waarvoor Onderzoekdoen.nl een te zwaar middel blijkt te zijn.

Extranet

Bij belangendialogen en thematafels kunnen langere periodes voorkomen waarin je elkaar niet ontmoet of spreekt. Deze periode gebruik je om zaken uit te zoeken, intern te bespreken of meer informatie op te halen. Dat gebeurt vaak zonder dat de deelnemers daarbij betrokken zijn.

[Het Extranet](#) biedt daar uitkomst. Deze web omgeving is vergelijkbaar met Roemte. Verschil is verder dat er aan de (gesloten) groepen ook zgn. gastgebruikers kunnen worden toegevoegd. En dat interne gebruikers ook niet automatisch een profiel krijgen op het Extranet. Externe gebruikers dienen ook bij de eerste keer inloggen akkoord te gaan met de gebruiksvoorwaarden van het Extranet. Ook nog een verschil is -omdat het alle gesloten groepen zijn- je alleen de profielen kan zien van de groepsleden van de groepen waar jij lid van bent.

Voordeel is dat externen kunnen aansluiten en dat er een gezamenlijke werkomgeving ontstaat. Je kunt via het Extranet deelnemers op de hoogte houden, je kunt documenten delen of elkaar vragen stellen.

Soort participatie	Welke tool	Wanneer geschikt	Vorbereiding	Opmerkingen
Digitale inloop	Stem van Ons Hogeland	<ul style="list-style-type: none"> • Als deelnemers willen reageren op een moment dat hen past; • Wanneer er niet veel tijdsdruk op zit; • Je graag wilt dat deelnemers op elkaar kunnen reageren; • Als het proces openbaar is (deelnemers kunnen wel onder een pseudoniem reageren); • Als het geen bezwaar vormt dat gebruikers een account aan moeten maken. 	Mail naar participatieloket@hethogeland.nl . Je krijgt dan advies over het ontwerp van je proces en hulp bij de organisatie ervan. Deelnemers moeten een account aan maken om te kunnen reageren op Stem van Ons Hogeland. De website zelf en de reacties zijn openbaar. Deelnemers kunnen desgewenst onder een pseudoniem reageren: ze kiezen een eigen gebruikersnaam.	
Burgerbegroting	Stem van Ons Hogeland		Benut de informatie over het voorbereiden en uitvoeren van een burgerbegroting op Stem van Ons Hogeland, het online platform voor digitale participatie.	
Stemmen / Peilen	Stem van Ons Hogeland. Wil je graag peilen? Dan is Stem van Ons Hogeland een goede optie. Gaat het om een kleine(re) groep mensen of is openbaar geen optie voor je? Dan kun je een enquête maken met Onderzoekdoen.nl .	<ul style="list-style-type: none"> • Om te peilen hoe anderen erover denken; • Om te vragen naar de argumenten over een onderwerp; • Om te stemmen over een onderwerp; • Voor gesprekken met bewoners/samenwerkingspartners / collega's / teamleden over een bepaald onderwerp of project 		Stem van Ons Hogeland biedt verschillende mogelijkheden. Ideeën delen, voorstellen doen. Je kunt voorstellen en ideeën delen, waar gebruikers op kunnen stemmen met een "like". Ook gebruikers zelf kunnen ideeën delen en op elkaars ideeën reageren. Dit is geschikt als je wilt peilen of ergens animo voor is en als je een idee samen wilt verbeteren. Peilingen. Het is ook mogelijk om peilingen en stemmingen te organiseren via Stem van Ons Hogeland. Deze zijn openbaar: de vragen en resultaten staan op de website.
Stemmen / Peilen	Onderzoekdoen.nl	<ul style="list-style-type: none"> • Om te peilen hoe anderen erover denken; • Om te vragen naar de argumenten over een onderwerp; • Om te stemmen over een onderwerp 		Onderzoekdoen.nl is onze online enquête tool, gebruikt door teams KCC Online, Communicatie en HRM. Tot nu toe is deze tool met name gebruikt voor het stemmen in de stemfase van Stem van Ons Hogeland. Ook werd de tool ingezet voor het 'dienstverleningsonderzoek' (als 'full service onderzoek').
Stemmen / Peilen	FormCycle	<ul style="list-style-type: none"> • Om te peilen hoe anderen erover denken; • Om te vragen naar de argumenten over een onderwerp; • Om te stemmen over een onderwerp 		FormCycle is de applicatie waarmee team KCC Online de webformulieren aanmaakt. Ingevulde formulieren komen in eerste instantie binnen in een database van FormCycle waarbij een Excel-export van ingevulde

				formulieren mogelijk is. Verder zit er een workflow-systeem in waardoor je ingevulde formulieren aan specifieke e-mailadressen kunt doorgeleiden. Het kan ingezet worden voor eenvoudige vraagstellingen waarvoor Onderzoekdoen.nl een te zwaar middel blijkt te zijn.
Online atelier	Extranet Het Hogeland	<ul style="list-style-type: none"> • Als het doel van de communicatie Meedenken en Meemaken is; • Voor het 'ophalen en verrijken' van informatie bij collega's, vakgenoten, stakeholders, bijvoorbeeld om de programmering van een gebied samen te bepalen. • Het is handig is om tussen het gebruik van de verschillende werkvormen pauzes in te lassen. <p>Deelnemers krijgen met een link toegang tot een online werkplaats (atelier). Presentaties en toelichtingen van een gespreksleider/ inhoudsdeskundige worden afgewisseld met een interactief deel, waarin de deelnemers zelf input kunnen leveren. Dit kunnen reacties, vragen en stellingen zijn, discussies, brainstormen of groepsgesprekken. Meerdere werkvormen zijn mogelijk. Deelnemers zijn tegelijk online.</p>		<p>Bij belangendialogen en thematafels kunnen langere periodes voorkomen waarin je elkaar niet ontmoet of spreekt. Deze periode gebruik je om zaken uit te zoeken, intern te bespreken of meer informatie op te halen. Dat gebeurt vaak zonder dat de deelnemers daarbij betrokken zijn. Het Extranet biedt daar uitkomst. Deze web omgeving is vergelijkbaar met Roemte. Verschil is verder dat er aan de (gesloten) groepen ook zgn. gastgebruikers kunnen worden toegevoegd. En dat interne gebruikers ook niet automatisch een profiel krijgen op het Extranet. Externe gebruikers dienen ook bij de eerste keer inloggen akkoord te gaan met de gebruiksvoorwaarden van het Extranet. Ook nog een verschil is -omdat het alle gesloten groepen zijn- je alleen de profielen kan zien van de groepsleden van de groepen waar jij lid van bent.</p>

Mixen van middelen

Er zijn ook mengvormen te gebruiken van bovenstaande tools, dus bijvoorbeeld Stem van Ons Hogeland, met een stemronde met behulp van een vragenlijst via Onderzoekdoen.nl.